

మహాభారత కాలము నామము
మహాభారత కాలము.

Reg No M 537.

ఆంధ్రుల క్రి.

సంపుటం 2. మాసపత్రిక. సం. 9.

035mN44
F3.2

035mN44 8172
F3.2

Kallepalle Venkates
Ramanamma.
Andhra lakshmi

[illegible]

035mN44 8172
F3.2

Kallepalle Venkata
Ramanamma.
Andhra lakshmi

శ్రీ శ్రీ శ్రీ వానరాని దివాన్ బక్షి మహాపాత్రులుంగారు, ముక్కుచారు బాకున.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ వా మేకవారాపు వామమగారు

శ్రీ శ్రీ శ్రీ మహారాణి సాహబావారు, తునిసంస్థానము

శ్రీ శ్రీ శ్రీ రాణి కాకర్లపూడి అప్పలనరసాయమ్మ అమ్మగారు
రామచంద్రశ్రీం

శ్రీమతి వాణిశ్రీ పద్మవార్తమ్మగారు, పితావ్రం

పోషకులు.

- శ్రీమతి గాత మాడినదుకమ్మగారు
- గజవిల్లి సురద్రమ్మగారు
- దిగువర్తి రాజ్యలక్ష్మమ్మగారు
- ఉన్నవ మహాలక్ష్మమ్మగారు
- పేర్ల అన్నపూర్ణమ్మగారు
- దుగ్గిరాల రమణమ్మగారు
- కోయ్యూరు లక్ష్మీవరసమ్మగారు
- వేముల చంద్రమతమ్మగారు
- చతుర్వేదుల గుబ్బమాంబగారు.
- వైశ్యరాజు సూర్యమ్మగారు
- అశ్విహారి బుచ్చయ్య శ్రేష్ఠిగారు
- ఆయుర్వేద డి. శ్యామసుందరరావు బ్రదర్స్ గారు.
- డెంగళం మృత్యుంజయ నాయుడుగారు
- బుద్ధి వారాహుని నాయుడుగారు
- నిరంజనాలవలె కామోజి నాయుడుగారు

- అస్మికట్ట చుంబనాధం పంచులుగారు
నల్ల శివయ్యగారు

స హ యు లు .

శ్రీమతి వకచాగిరి వెంకటసుబ్బయ్యగారు

" మారెళ్ల సుబ్బలక్ష్మమ్మగారు

" వాళం రామలింగయ్యగారు

" రాదిపేటి శేషగిరమ్మగారు

" శంభాన శీతాయమ్మగారు

" దిన్నవ వెంకట సత్యవారాయణమ్మగారు

" కొల్లూరు సోదమ్మగారు

" పులిపాకం వెంకటరమణమ్మగారు

" రానలి వెంకటరత్నమ్మగారు

మైరా:రా: మల్లం గంగయ్యగారు

" సోచిరాజు రాశేష్వరరావుగారు

" గ్రీనుగంగమ్మరు చారానకోడు మహ్మద్, మోత్యమ

" నూతి రామమూర్తిగారు

" కొంచాడ న్యాసిసుబ్బయ్యగారు

" శ్రీరాజు విక్రమజీవ వర్మగారు.

" పద్మల లక్ష్మీనృసింహం పంచులుగారు.

" కళ్యాణరాజు రాశేష్వర రావుగారు.

" మురుగట్ల శివరామయ్య భుక్తగారు.

" భవశీ సూర్యవారాయణ నాయుడుగారు.

" కళ్యాణరాజు మజ్జనరామ మూర్తిగారు.

" రాజిరాజు లక్ష్మీవారాయణగారు.

" కొటిని కృష్ణయ్యారాజు శ్రీకృష్ణగారు

LIBRARY

Langamavaram, Varam

Ann. No. 9172

- 1) చిత్త బలగాను జన్మ నాయును గాను.
- 2) చిత్త బావలిగాను జన్మ నాయును గాను.
- 3) మేదిని పెండ్లి స్వామి నాయును గాను.
- 4) శ్రీ జవాహర్ పాథి భవించు గాను!
- 5) కట్టి ఆత్మల స్వామి నాయును గాను.
- 6) మజురారు శ్రీనివాసం వు పంతులు గారు.
- 7) పొట్నూరు జగ్గారావు గారు.

ఆంధ్ర లక్ష్మీ మొదటి సంపుటను.

ఇందు లక్ష్మీ వాసంతికావలంబు, నీతి మత సంప్రదాని ని
 యుక్తేభలు, కథలు, హాస్యములు, పద్యములు, పాటలు. ముగళ
 పాదములు మొదలగునవి గలవు ఇది రూ. 2.0.0 ధాన్య ప్రకృతిక ము
 ఆంధ్ర లక్ష్మీ చరిత్రాచారములను సగము వెలకే ఈయబడును

Andhra Lakshmi Press

ఆంధ్ర లక్ష్మీ ముద్రాక్షరశాల

ఇందు తెలుగు, ఇంగ్లీషు, ద్విభాష అను నీమూడు భాషలలో
 గ్రంథములు, పుస్తకాలు, నోటీసులు, కవితలు, కావ్యాలు, పుస్తకేభలు
 ముద్రితములు, గ్రంథములు, మొదలగు అద్భుతములెల్లము సుభిక్షముగ
 చాట్టికి కరుణించేసి సరియగు కారము కంటగిరియగుము. పంతు
 లుగారు, వాల్మీకిగారు, ద్వైత గారు చేసి పంపించును. విరహ
 అను వ్రాసి తెలుసు కొనును.

మానేజరు:— ఆంధ్ర లక్ష్మీ ముద్రాక్షరశాల

మ. వి. వారిశి. పంతులం (క. జ. వారిశి.)

మొదటి బహుమానము!!

మొదటి బహుమానము!!

రూ 50-0-0

గవీశ్వరుల వేదని రుణపుచేయువారికి
యూబడిరూపాయలు బహుమతిగ

నొసంగబడును.

మూర్తీస్ తామరనాశని.

ఇది తామరలను తింటున్నాధిని అశ్వినీ
మీగా మాన్యును. మిదివిరిక్కుదూ యిట్టి నుండు
బహుమతిగ మిగిలుచుబడి పుడలేదు.

మొ శ్రేష్టు! కి రు 1-0-0 లు

త పాలాకర్ప 10-1-0 లు.

రబయువార—

టి. యెన్. మూర్తి డి కో,

బ రం పు రం (గంజా. జిల్లా)

అని వాగి. మహా. గును.

ప తి, కాధిపురాలు.

విషయసూచిక.

1. ప్రాథమము—శ్రీయుత కల్లేపల్లె శివరామయ్యగారు.
2. బాలనీతికథ—సత్రికాధిపురాలు
3. అశీర్వాదము:— శ్రీయుత వర్ణుల వెంకటేశ్వరులుగారు
4. శ్రీరఘురంగ భూషణశతకము:— శ్రీయుత వర్ణుల బుద్ధికవిగారు.
5. సుశ:— ఒకబాలిక
6. శిష్యుడు:— శ్రీయుత బుద్ధాశ్రీరామకవిగారు
7. రామలీంగేశ శతకము:— డిటా
8. స్వాగతము:— శ్రీయుత గన్నవరపు సూర్యనారాయణమూర్తిగారు.
9. కారద లేఖలు:— కారద
10. మహిళా సౌభాగ్య వర్ణన సమాజము:— సు! అప్పలనరసయ్యగారు
11. పద్మిని:— శ్రీయుత మావుడూరు శ్రీశైలంగారు
12. ఉపాశరిణయుము:— శ్రీయుత కల్లేపల్లెశివరామయ్యగారు
13. బ్రహ్మపుర మహిళాసమాజము:—సత్రికాధిపురాలు
14. కాలచక్రము:— శ్రీయుత సాతూరు నాంతిరుశర్మ సమాజముగారు
15. చార్తలు.

ఆంధ్రసోదరీసమాజము, హైదరాబాదు.

ఈసమాజపు ప్రథమ వార్షిక వృత్తాంతవర్ణికను కృతజ్ఞతా పూర్వకముగా నందుకుంటిమి. ఇయ్యది 1922 సం॥ ౧౦॥ శత్రు బరు తే ౩ దీని స్థాపించబడినది. ఈసమాధ్యక్షురాలగు శ్రీమతి పందిటివీర రాఘవమ్మ గారును, కార్యదర్శినియగు శ్రీమతి అరణి సావిత్రమ్మ గారును సహాయకార్యదర్శినులగు శ్రీమతి చూడా మణమ్మ గారును, నడిచిల్లి సుందరమ్మ గారును చేసిన పరిశ్రమ ప్రశంసనీయము. సమాజము 16 గురు సభ్యురాండ్రతో నారంభింపబడి సంవత్సరాంతముగనరికి 20 మంది అయిరి.

సుప్రసిద్ధ వైద్యశిరోమణులగు డాక్టరు మల్లన్న గారిధర్మ వత్నియు, నాంగ్లేయ మహారాష్ట్ర భాషలయం దపార పాండిత్యముగల విదుషీమణియగు శ్రీమతి అహల్యాభాయగారి ఆధిపత్యమున నీప్రథమ వార్షికోత్సవమతి వైభవముతో జరుపబడినది. మేమాయుత్సవమున కాహ్వానింపబడినందున గార్యభారమున నేగజాలకపోయినందులకు కించనొందుచు తమింద నా సమాజకురాండ్రును పార్థింపుచున్నాము.

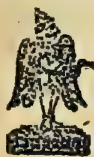
ఈ సమాంజాంగముగ నొక పాఠశాల నలుగురు విద్యార్థినులతో స్థాపించబడినందులకెంతయు సంతసింపెదము. నడుద్యములకనేకవిఘ్నములు సంభవించుటవ్యభావికము. అట్లునే ఈయుద్యమమునగూడ సుదారవ్యభావయు, స్త్రీవిద్యాభిమాన నీయయుశ్రీయుత సేతులాజ్ఞ మెగ్గి గారి ధర్మ వత్నియునగు శ్రీమతి హీర్ భాయిగారియొక్కయు, సమాజమునకు మణియై విలసిల్లుచుండిన శ్రీమతి చూడా మణమ్మ గారియొక్కయున కాలమరణముల పారనప్తము కలిగించినవి. అందులకు మాయనుతాపమును, సంతాపమును తెలుపుచున్నాము.

వర్తికాధిపురాలు.

ఆంధ్ర లక్ష్మి.

శ్రీ మృంగ నాథేశ్వర మహర్షి శ్రీకామేశ్వర మహర్షి మహారాంధ్ర తమిళ భాషా విజ్ఞాన మై
 థోనాగ వివేకమూర్తి ముగలా భోజులున్నె యం. సాం
 వాసి కర్తవ్య ఆంధ్ర లక్ష్మి మహర్షి ఆచార్య తానామన్
 పాఠములు 2 } బరంపురం, గంజాజిల్లా. { సందిక 9.
 రుబంపెనె 1923

పార్థసము

ఈ పద్యములలో భర * దీక్షావిధాన ముద్రాపాదము; సదా
 దీక్షా పాపము హృదయము నీరస మందున నిర్మి భక్తి నీ
 నేలకొనగలగల వృజిల * జేయు మహాత్ముల నెప్పుడెప్పుడ
 పురనివే గలంది మజ * వాకలిబోతువు లో నా నాకా
 మ సదయముదయము నీ చరణ * పార్థసము ల్పదినమ్మి కుచ్చ స
 పదలమున నీ కర్మము న * మాయముల గిమరియ ద్రోహుల
 గదలము ముగియ చెలగె * గా నెవరింతువు కష్టవారి గా
 పదలము లో నీ నెవవు * పరిమి నికెద ! లో నా నాకా

చాలనీతికథ

మనము సంఘజీవులము. అయినగా ననేకుల మొకచోగల
గావురముండువారిము. అందుచే నొకరిసాహాయ్య మొకరకు
కోరుచు వరస్పక స్నేహముతో నుండ వలసిన వార మగుట
నొక్కొక సంఘముగాఁ గూడి మొక్కొక దేశమున నివసించి
చున్నాము. ఇటుల వరస్పక స్నేహముగలవాని మిత్రులనలభి
చున్నారు. ఈ మైత్రి లోకముగో నిపుడు కార్య సాధన కొరక
చేయఁ బడుచున్నది గాని నిజమైన మైత్రిగా నెంచబడుటలేదు
నిజమగు మిత్రుఁడు లభించుట కుష్టభము. అట్టి మిత్రుడు తన
ప్రాణమును గూడ త్యజమువలెనంచి స్నేహితుని కొరకు పాట
పడును. జటాయువునుభగము రాముని భార్యయగు సీతకై రా
ణునితో యుద్ధముచేసి తన ప్రాణములనుగోపియెను కర్ణుడ
దుర్యోధనునకై పాండవులతో కలహించి మరణించెను. సుగ్రీ
వుడు రామరామా యుద్ధములోను శ్రీకృష్ణుడు కురు పాండవ యు
ద్ధములోను మిగులగాసిల్లి కార్యములను సాధించిరి అట్టిస్నేహి
త. లెంతయో పుణ్యము చేసికొనిన వారికెగాని సామాన్యులకు
దొంగల సాధారణముగ మనకావారకుస్నేహితులు తమకార్య
ములను సాధించుకొనుటకై చూచెదగుగాని. మనకార్యములకు
సాహాయ్యమొనరింప వెనుదీతురు. ఇందు కుదాహరణముగ నొక
కథఁ జెప్పెద నాలింపుడు.

పూర్వకాలమున నొకానొక వనమున నొక చెవులపిల్లి

వానముచేయు చుండెను. అది మిగుల కుశాగ్రబుద్ధి, దయగల చిన్న సాధుజంతు వగుటచే నావనమునఁ గాపురముండు తక్కిన సాధు జంతువుల కావద సంభవించు కాలమును ముందుగా గ్రహించి వానివానికిఁ దెలుపుచుండును. అందుచే తక్కిన జంతువులన్నియు నీ కుండేలతో మ్రోగిగలిగి వర్తింపుచుండి దాని కేనిధమగు నావద సంభవించినఁ దమతోఁ జెప్పినయెడలఁ దప్పక కాపాడవలసి బాసయిచ్చినవి.

ఇట్లుండ నుకానొక దినమ్మునఁ కొందరువేటగాండ్లు ఆవనమునఁ బ్రవేశించి కుండేళ్లను వేటాడుటకై తమకుక్కలనుసహించిరి. ఇట్లు యావత్కాలమున తనన్నేహితులు తనకు సాహాయ్యముచే సెదరను నన్యుక మును కుండేలు మొట్టమొదట నొక గుట్టము కడకేగి తనకు రాబోవు నావద నిరిగించి తనకు దానివీపుమీద నెక్కి మకొని అక్రూశునకములకు దూరముగా తోడ్చుకొనిపోయి తన పొగిన రక్షణము గావింపుమని మిగుల వివయముతో వేడుకొనెను. అందుల కాగుట్టము తాను వెంటనే తనయజమాని చనికేగవలసి యుడుటచే తీసుబడి లేదనియు, వేరొక మిత్రుని పొగ్గింపుచుని యు నయ్యది తప్పక తోలువవడు ననియు చెప్పి తప్పించుకొనెను. వెంటనే కుండేలొక యావుకడ కేగి ముటులనే పొగ్గించెను. అదియు నప్పుడే తన యజమాని తన పొలుకుడుకు వేళకావచ్చినది గాన తీసుబడిలేదనియు వేరొక యావును కోరిన తప్పక సాహాయ్య మొనరించుననియు చెప్పి తప్పించు

చుకొనెను. తరువాత కుండలొక మేకయొద్దకేగి అటులనే ప్రార్థించెను. అది యు కుక్కలు కుండేళ్లను వలె పట్టేళ్లను కూడ వేటాడునుగాన దానితో పాటు తానును చావలసివచ్చునని పాకుచెప్పి తరించుకొనెను. ఇటులకుండేలు తనన్నే హితుల నందరినివేడుకొనెను. అందరును నేనియోమిషచెప్పి తప్పించుకొనిరి. అంతట కుండేలు విసిగినేసరి తనలో తనకెందరో స్నేహితులు గలరని గర్వించు చుట్టించియు, తనకొక్క స్నేహితుడైన లేకపోయెననియు విచారను నమ్ముకొని మోసపోవుటకన్న స్వయంసహాయమేనర్హతమైనదని గ్రహించి తుప్పల సందులలో నుండి రెండవ కంట పడకుండ పరుగెత్తి పారిపోయి నిగ పాయమగు నొక ప్రదేశమునకేగి ప్రాణములగా పాడుకొనెను

—(0)—(0)—(0)—

పొల్లులగునా.— పేజుకుక్కలెన్ను అనునతడు 18 అంగుళముల పొడవును 17 పానులు బరువు నుండెడిట సాధారణముగా అతనిని చొక్కా కేబురోవేసుకొని పోవచ్చునట. చురిషివలెనుచు న్మృతవలెనుండు యివిదితస్వరూపమునకన్న తల్లి తండ్రి లెవరో తెలియలేదు. ఆహా! మోచలిచెట్టు నెక్కుటకు నిచ్చున మిషయోగించుమానవు లికముందు జనింతునిన మన పూర్వుల శాశ్వములు పొల్లులగునా? [నవ్వులతోఁబ]

శ్రీ కారకాంబాయనమః

ఆ శ్రీ ర్వ చ న ము .

(శ్రీయత వర్ణుల వేంకటేశ్వరులు గారు)

శా. శ్రీ లాలిత్యవదార్థగుంభనల న • చ్చుంగారమాధుర్య వి
ద్యాలీలానిపుణత్వవంశిత కవీ • ద్రాగివభ యుక్త మై
బాలా నీతి హిత ప్రబోధన కళా • పాదంభ నంభమై
శ్రీలక్ష్మీవయుతాంధలక్ష్మీ విభవః శ్రీబొల్లున శాంతమున్

శా. శీలత్వాదిగుణప్రధానవతి నం • సేవానయనక్త న
ద్బాలారత్న సమాదృతివకటనా • భావానుకూలప్రభా
లీలన్ సాదరణీయ మై సుగుణ వ • ల్లిభూషణాగారమై
శ్రీలక్ష్మీవయుతాంధలక్ష్మీ విభవః శ్రీబొల్లున శాంతమున్

శా. బాలానీకనిరంతరప్రణతమై • వద్మంబునన్లక్ష్మీయుం
బాలెన్ శ్రీకమలానతీవిభవ నం • పూర్వాంధ దేశంబునన్
శ్రీలక్ష్మీనకనాగధీరనుత కీ • ర్తిహ్నార్తిశోభిల్లు నా

శ్రీలక్ష్మీవయుతాంధలక్ష్మీ విభవః శ్రీబొల్లున శాంతమున్

శా. ఏలక్ష్మీనమప్రతిశోత్తమము ధీ • రేంద్రప్రశోభాంధదే
శాలంకారి ము; యెద్దియాంధవర వి • ద్యాప్రతికానంతరి
మ్బాలింపఁదగె; నెద్దిలోకమున న • మృగీ-ర్తిరాజులైనా
శ్రీలక్ష్మీవయుతాంధలక్ష్మీ విభవః శ్రీబొల్లున శాంతమున్

శ్రా! పాతివ్రత్యమహాత్వభర్తృహితనే • వాధర్మనన్మార్గ వి
భ్యాజనాన్యాయసువర్తనా నతత న • త్యత్యాగశీలాది న
స్మితుల్పాధిల నాతిమిన్నలకనం • తేజేయు శ్రీమన్మహా
చీతభ్యాతియుతాంధ్రలక్ష్మి వెలయున్ • ధీరాంధ దేశంబునన్

శ్రా! హిందూరాజ్యనమస్త విప్ర విపులా • ధీ శార్యహూద్రప్ర
బృందాగారకలావనంతి తనట • చ్చీభామినీరత్న సా
మందానందకటాక్షదృక్పతననం • పాప్తాఖిలాశాంతనం
స్వ దోష్ఠీర్తియత ఆంధ్రలక్ష్మిజయనం • ఎత్తిన్వయంగుంధరన్

శ్రా! తారకలందుఁజంతుకు వి • తగబుననంతర మాంధ్రలక్ష్మి
భారతరాజ్యలక్ష్మియు • ప్రిస్తుతులంగొని భూరివైభవ
శ్రీగమణీయమైచుగూఁ • నేవితమై లలనోపయోగమై
ధీరవరేణ్యపూజ్యమయి • తేజవిలువిధరణీతలబునన్

శ్రా! ధీమజ్జన సంశోభ్యము
భామలకున్మేలుబంతి • బహునద్గుణబో
ధామేధానైపుణ్యము
శ్రీమంతంబాంధ్రీలక్ష్మి • చెన్నలరారున్

శ్రా! పటుతరబుద్ధిశుద్ధి పరి • పాకలనమ్మభవక్రీనిర్గతి
స్ఫుటనయవాగ్విలాసగతి • భూషణనం విదితాంధ్రీలక్ష్మి
పృటికి ధరాతలంబున న • పారయశంబున వెల్లు నల్ల వేం
కటరమణమక్కిరిత్రుఁ • గంబులనాటుకొనందిరంబుగన్

మ: ధనమత్యంతముగల్గుచో నతిధన • త్పారశీయా పుణ్యహ
 ధనమో, పండితగేయవర్ణనమొ, కాం • తాలోకనస్తార్గహ
 ధనమో, యింశిదియేనిజేయుటయ యుక్తంబంచు నంతేనియు
 స్మనమందెంచివ్యయించుచున్నరమణ • మ్మహోదయ దైవంబిలన్
 కం: సంకేయవాగర్భాండా

లంకారశ్మిమదాంధ • లక్ష్మీశ్వోత్థి

సంకాశసతీవందిత

వేంకటగమణమ్మ నెలయు • విశ్వశక్తిరీక

కం: రమణీలక్ష్మంబులకున్

నమబుద్ధిన్ నకలనీతి • నరగుల్ దెలుపన్

నమకట్టిన శ్రీవేంకట

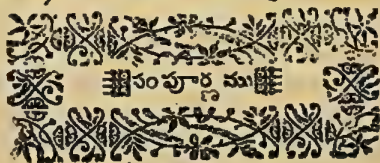
రమణమ్మ యశంబు దిశల • రాజుగుగతనే

ఈ శర్వనమానులార! విలసద్గుణవార్ధి శశాంకులార యో

నర్వజనంబులార! కవినత్తములార! మహాశ్మలార! యా

శీర్వచపంబునాంగ నిదె చెప్పిన పద్యము లాంధ్ర లక్ష్మీన్

నర్వజన ప్రమాదకర సంగతి నిచ్చితి మేలు గోరుచున్

శ్రీ రామాయై నమః

శ్రీ రఘువంశ భూషణ శతకము

ఉ॥ శ్రీ కనుభావమరి తన * చీరచేటంగన స్వేదమార్పగా
వీర భవేశ్వరంగుర * వింబలె లక్ష్మణమూర్తిదాల్చి మ
న్నా విహితారోటజమ * నందు సిపాయిగ నిల్వ జీసవిన్
బూవులపొన్నుపై నిదుర * బోలెగదా రఘువంశ భూషణ

ఉ॥ కాంచనకేళిబుచ్చితి ను * ఖంబుగ నీడయనల్ల నీపయిం
బాలనుమంచనెందితిన్ * వానిమించెదన్ యెలుంగఁ గా
బాలనయడనాటఁ గలు * మంబులుగల్గ మానవండునం
దాలిమిదూలిదొల్లి దయఁ * కప్పకుమీ రఘువంశ భూషణ

ఉ॥ మాతనిమౌర్యకన్య నని * మామృతనీభవ పంకిలంబునం
జీరిచి యీవణగ్రయ వి * కిష్టపశ్రమ ముంచిమాటుటన్
పైఁగనులినట్టి కిటి * చాడ్చున నొక్క నిమేషమేనియూం
దీరిక లేదు నిన్ను విను * తిందుటకున్ రఘువంశ భూషణ

ఉ॥ శ్రీ కనిరాశిలోనుని ధ * రిత్రిని వీలసమానబుద్ధిచే
వాఁరితేక యేలికవి * భక్తకుటుంబము నుద్ధంఁకఁ గా
నావఁగదయ్య భక్తునిగఁ * గైకొనివచ్చు నుత్తమ నేరమున్
నావలనంగనంబడిన * నల్పకుమీ రఘువంశ భూషణ

ఉ॥ తలకకన్జవంబులకు * బాసునోదర సోమదార్శమై
సరిసిన కామ్యుః కృమల * సంగతిలోఁబడియున్న వాడు మా
యులు సుఖవైవక్కివిన * యంబులుచాటునఁ గాంచి హేశవర్
నలుపుకొనఁజేసిను * నవ్వకుమీ రఘువంశ భూషణ

ఉ॥ నీతినిజెప్పవచ్చు దన * నేర్చుకొలందిని లాలిచారికా
రీతిని నీధవంబునఁ జ * క్కిరించుటకష్టము మూగ్ధలోక సం
ప్రీతినిమిత్రమై నివయ * జేషము కైతవభావమాని ప్ర
భావీనిఁగొఁటి వాఁచెని * గాడుకుమీ రఘువంశ భూషణ

- చం॥ పరమకృపాప్రదీప్తి సరి * వర్ణము నిందియపంచోద్ధరిం
దరిమినహాసులెల్ల వని * లా కనకాదులపట్ల చానులై
తరిగిరి జన్మకున్ సవాజ * దీధితి నేనొక లెక్కగాను; నవ్
దురికుని గాదలంచుకొని * దూరకుమీ రఘువంశభూషణా
- చం॥ చదువులరించి వాగురువు * సల్పినబోధన శైవమంబున
వృద్ధినిగరంచలేదివుడు * జ్ఞప్తికివచ్చి సుధానివానమై
చెదరగజేయుచున్న యది * చేతులు గాలిన వెన్న యాకుల
వ్వెడకినభంగి నేననిన * వింతగదా రఘువంశభూషణా
- చం॥ స్మరశరవహ్ని చావి వరుల సల్ గణియింపక యోజనంబునన్
దరులుల పాలికావునయి * దాయము కాయము ధారవోసి నీ
గ్ధరినిఁ దుచ్చభోగములఁ * గాంక్షజనించిన జైహికంబునన్
బరమనఁగల్గువానుభయ * భ్రష్టులకున్ రఘువంశభూషణా
- చ॥ దేవాము గాలిలోనిదిన * దీపము; పుట్టుక నీటిబుగ్గ; సం
దేవాము చిత్తవృత్తియని * నేను నెఱింగియు నీదు మాయచే
మోవామెదిర్చి జ్ఞానబల * ముంగళియింపఁగఁ జేయుచుండఁ ద
ద్దోహవమైవధిక్తి * దయతో నిమమా రఘువంశభూషణా
- చ॥ కన్నులపండువయ్యుఁ గలఁ * గాంచుట చేపవజేరఁ దావరీ
యొన్న శనీలదేహము స * ముజ్వలరూపము, చారు నేత్రయుగ
మన్నవజేసి కాయెదుట * మాటలనాడి వరించొసంగు సం
పన్నత వాక్యవెన్నటికి * బట్టునొక రఘువంశభూషణా
- చ॥ భూమియైకమత్యము, ప్ర * భుపతిభావతిమంబు బైశ్వుని
క్వాసము, కూడ్రళాతి మృదు * సత్యమభాషితిమున్ బ్రసంచరా
వానిమాలై భక్తిరస * బద్ధులు గాని లోప మొక్కటిం
నిది వెంతపం జరుక * శమషివే రఘువంశభూషణా

స ర త్

—(0)—(0)—(0)—

(చెనుకటి తరువాయి)

ఇందుమతి:— కోడలా! వైవాహిక సంబంధ మాజనాంతము దృఢతర బంధంబుగదా! అట్టియెడ బాల బాలికల చిత్తవృత్తి నరసి అనుకూలురకొనంగిన సౌఖ్యంబలవడునా? లేక మనమనో వృత్తి నునరించిన అనుకూలమా?

రజని:— అత్తా! ఇదియా మీప్రక్కార్థము? ఎచ్చటనైన నెద్దు శదిగి గంతకట్టుచురా? పసికంఠపులు వారికేమి తెలియును? వారి గుణాతిశయంబులును, ధనాది భాగ్యంబులును, గుర్తించి జననీ జనకులే తమమననున కెక్కువాని కొనంగ వలెను. గాని బాలల కేమి తెలియును?

ఇందు:— అట్లయిన నీవిషయము వారల కెరిగించుటగూడ ననవసరమేకదా! జంత్రపుబామ్మలపగది కొనిపోయి బంధించుటయే శ్రేయస్కరము. అంతియేనా నీయభిప్రాయము?

రజని:— అత్తా! “పిల్లకాకేమియెరుగు గుండుదెబ్బ” అనురీతి అజ్ఞానావృతలగు బాలల కేమి తెలియు నందలి లాభ నష్టములు! మాశశిచెంత నొక మోగుగళుష్పంబును ఒకనంపంగిపుష్పమును నిడుడు. వాఁడేమిగైకొనును. అటులనే యీవిషయమునఁగూడ జరుగును.

ఇందు:— అట్లనకుము రజనీ! శైశవావస్థ గడచిన వదినంపత్తు!

ముల బాలుడేమిగైకొనును. చంపకమునే గదా! అట్లే పదిహేం
డొడొండ బాలిక లక్ష్మనావృతలైన గావచ్చును గాని మన నరళా
నళినీ మొగలగువా రెట్టియజ్ఞానులు! కష్ట సుఖముల గుర్తించు
జ్ఞానము వారల కలవడినది. అట్టియెడ వాడిసాఖ్యాదిమూలమగు
నైవాహికమున వాని యిష్టానుసారమే జరిగింపవలెను గాని మన
మనోవృత్తిననుసరించి చేయగూడదు.

రజనీ:— అత్తా! మీరు కోరిగించుకొనకును. మనజననీజనకులు
మనలనడిగియే వివాహములు గావించిరా? మన కులాచారానర్థ
చాయకములగు మాటలేలబల్కెదకు! ఆ పాడుబ్రహ్మసమాజ
ములో రజన్వలా సంతర వివాహ మొనర్చెద నని ప్రాణము
చేయుటచేగాని లేనియెడల సరళ నితకాల మాపుదుమా? మన
పూర్వీకు లెవరైన ఏదెందు సంవత్సరముల వరకైనా బాలికల
జనివాహితలుగ నుంచనిచ్చిరా? వారేమి యంతబుద్ధిహీనులా?

ఇందు:— రజనీ! ఎన్నికో మన యాది పురుషులు కొట్టికొన్న
అన్నము ను తిను చుండెడి వారలని మనమీ వనిని నిరాకరించి
పూర్వారాచరణ మొనరించు చున్నామా? వారు మోటు వస్త్ర
ములు ధరించెడివారు. మన మీ నన్న ఒకూలముల నేల గట్టి
వలయును. కాలమునుజట్టి పరిస్థితులు మారును. ఆకాలము
దుష్ట తురుష్కు పరిపాలనమున గలిగెడి యాపదల కడలి అవి
వాహితల చెరగొనిరను నుద్దేశముతో నట్లొనర్చు చుండిరిగాని
బుద్ధిహీనతచేగాదు. బుద్ధి గూఢిక్యతచేగాదు! కాలాధీనులై వ్ర

పర్తిందిరి. ఏయోడ కాగొడుగు' అను నాశ్లోక్తి రిత్తయా?
 రజని:—అత్తా! సాక్షాత్తు కుంధతీనమానలు. మీతో నేనెట్లు
 వాదించగలను?

పార్వతి:—ఇంతియేనా రజనీ! ఇంకనుమతి దేనిగారి పక్ష కోకి
 పోలి; అని చప్పట్లు కొట్టెను. తక్కుంగలవారెల్ల నామె నను
 సరించి గొల్లున నవ్వచుండిరి. ఇంకనుమతి మాత్రము వారలనను
 సరించక శమ దమాది నడ్లుగ కనములు మోమున చెయవంద
 కించిత్రోధిస్వరంబున పార్వతీ! ఏమి యీ చిన్నతనపు చేష్టలు
 ఎంత వరుసు గడచినను, యోడకు బిడ్డల కల్లులైనను యీ యా
 గడపు చ్యల కంతము లెదా? నవ్వు నాటగువిధమున నవ్వచును
 నంగతి నుంగరా? అనిన తోడనే వర్ష పాతము వెలసిన రీతి
 నెల్లరు నిశబ్దము నాశ్రయించిరి.

ఇందు.—మీన పెందరి హృదయంబుల ననుమాన బీజముల
 నాటి వానివారి యందుండు లోపముల తలంచి యాగ్రహ
 లను చెయు ఆలోచింపుడు. అపమానము నాశ్రయించియే
 గదా క్రోధముండును. అట్టి క్రోధమువలన వైరము నాపా
 ప్తిగును. ఇక చెప్పవలసినదేమి పరస్పరముఖావలోకనంబులు
 నశించును. ఇట్టి నవ్వును మియట్టి యుచితాచుచిత భావముగల
 విద్యావతు లాశ్రయింపవచ్చునాకృత్యుగా జేవరనవ్వు అని యొక
 పాట కల్పించి నవ్వువలన గలుగు దొనగులు మన పూర్వల
 లెలియబరచినారు గాని నిజముగా లక్ష్మణుడు నన్వేషనికాదు.

పార్వతి:— అమ్మా! నరక నవ్వితిమి తమింపుడు.

ఇందు:— ఇప్పటి మాట చెప్పలేజే పార్వతీ! ఎప్పటి కైనను ప్రమాదమని చెప్పితిని. ఒకవేళ నెక్కువ వినోదకార్యమేదయిన సంభవించినను మందహాసము చేయవలెనుగాని కెవ్వన దంతరియలను వెలిబరువరాదు. మీ మేలుకొరకే చెప్పితినిగాని నా కేమియు, గోపములేదు. తమింపుట కిందేమిగలదు? నా బిడ్డల భంగి భావించిచెప్పితిని. గత జలసేతుబంధనమున లాభమేమి? ముందు మంచికై చెప్పితిని. మీ అత్తగారు మొదలగు వృద్ధుల యెదుట నొక్కసారి నవ్వుడు. ఎన్ని దూషణవాక్యంబులు వెలువడునో యెన్ని తగయిదాలువచ్చునో! సాధారణముగ మనస్సలోనున్న దెబ్బలాటల కిదియేకదా కారణము

కాంత:— పిన్నీ! నీచెంత కెవుడుచేరినను ఇట్టిహితమే బోధించుచుండువు. నీయట్టి సతీతిలకమునకై యా విధ్యానాథులును, నయిత్రకై నలినీ మోహనులును, తొలి జన్మయం పెంతటి గ్రాహ్యమొనర్చిరోకదా!

ఇందు:— కాంతా! శ్రీల నైజగుణములగు నావాక్యముల లపాగదెదవు? ఎల్లర కిట్టి లోకజ్ఞానముండుగాని మనోదార్పముచే జ్ఞానము నవలకుదోచి చలదిత్తమున కాశ్రయులగుదు. రజనీ! ఆవరునకు వయసెంత? సంతానమెంత? ఎల్లర్దుమునే ప్రేమింతురని తలంచితివా!

రి:— సిరిరా మోకాలొడ్డువారు కలరా! మహారాణి నిం

పోలే హాయిగ జీవనమాత్ర గడుపుమన దుఃఖంనువారు గలరా!
 సర్వజనాః కాంచన మాశ్రయంతి" అను నార్యోక్తికి తయారా!
 వయ సెంతయో లేదు. నలుబది వత్సరములు దాటినవేమో. సం
 తానమైననెంత. నలుగురు మొగపిల్లలు మాత్రమే.

ఇందు.— ఇంకేమి? రజనీ! ఈ సంతానము నీవయసు నొక్కవ
 కావా? ఇట్టి గత వయస్కునకా యీ సరళ మణి నొసగుట.
 మీకేమి మితిలేదా? దాని యిష్టా నిష్టములనైన సరిసీతిరా?
 సంతాన మెంతయుంటిని. ఈ నలుగురు చాలరా?

రజనీ:— వార లీమనీమి బాధింతురు. ఎవరి కర్మ మున వారు
 దుసుగారి అడుపిల్లలవలె పుగుడు పుణ్యము మొదలగు కార్యము
 లకు బాధింపరుగదా?

ఇందు:— ఆహా! ఏమియీమూర్ఖత అడుపిల్లలు వత్సరంబున
 రెండునూదల రూప్యంబులతో విడుతురు. మగపిల్ల లాజన్యాం
 భాగస్థులు ఎవరియిక్కునకు వారు సరిచూచుకొని సంతసించిన
 చాలునా? పదులు హరించవలదా? ఈ అనను కూల దాంపత్య
 మువలన సుఖ ములవడునా? సరళ సమ్మతించెనా? ఆమెకీమి
 యములంబెలిపితిరా?

రజనీ:— దానిచిపిలిచి చెప్పలేదుగాని మే మనుకొను మాట
 వినుచునేయున్నది. మానభావము వహించినది. మాన మర్థ
 గీ కారముగదా!

ఇందు:— అడుగనిదే యేలచెప్పను! అయిన నీదాంపత్య ము

కూలదాయకముగ నుండునని నాకు తోచుటలేదు.

రజని:— అత్తా! నలినదేవి నర్పించుట కావ్రభావకుని మనుజు శృతిఁగైకొనఁజార్చిరి అర్పించ మీరునమస్థలుగ నుంటిగాని మా మర్తి కున్నా కది యెల్లు సాశ్వ మగును. అతలో నొక శకట మా రాఫంబుచేత నాగెను దానిని గొంది వనితామణు లెల్లరు రజనదేవిని వీడ్కొని వెడలిపోయిరి.

శిష్యుడు.

(శ్రీముత బుష్టా శ్రీరామకవిగారు)

గీ నర్మమును కాలమును ధైర్య * సాహసములు

నోట్ట యలుపున వినినటులు * మన్నినటులు

మున్న గాగలగుణముల * ముదటివాను

దనఁజొకవోట భూదుగ * ననయుజొకడు

గీ ఆనందొకవాడు మొక గ్రామ * మరుగుచుండ

కట్టనడి * కలలోను ప * న్నానియొకడు

గలసి యిట్లు చేరెను * గ్రామమేది?

యెచ్చటికి నేమి కలహన * నేనడిపు?

గీ అనిన వానికిట్లు * నరనిగురుడు

భాష్కరుండను వేరిట * బరగువాడ

యొకరిగును చిన్నగ్రా * మంటుమాది

నరులయన్నాడ విద్యుల * నర్థసింహ

భానువేదాంతి యగునొక్క * గురునకొక్క

- గీ॥ అనిన వచ్చాటువల్కులు * వినియరండు
గనికరించి యరనితోని * ప్రియయి నిశ్చ!
వికుమా యొకమంత్రిమును చెప్పె * దను యొకింత
ప్రభుమైచాని నొకతూరి * జపమునేయ
ముక్తిశ్రుతిచ్చు దన్యంత్రిక శక్తి వంప
శ్లో॥ అనుచు నొకమంత్రిమునుచెప్పె * యరకునోత
శిష్యుడెద్దాని నిత్యంబు * నీయఃజపము
చాని శివమునకును మెచ్చి * పూర్వతీకు
దతికృపాకారి నాడె ప్ర * త్యక్షమగుచు
- శ్లో॥ కరమరుదుగనిట్లనె నే
వరమదిగదనో యదుగుముల త్వరితేత్తుక
వరమక్కలలేనియొదిక
సరసరిఁ గైకొనఁజునకు * జయనరమ్మా!
- శ్లో॥ అనుచు విమానములాసిన
వినయామతో నిట్టులనియె * విప్రకు యాగు
ద్యుమహాద విచ్చి తెచ్చెన
గనల నినితోలునుడు * గలదే భరణాన్
- శ్లో॥ ఇలమరుడిటుబర్కిన ప
లక్ష్మిని నాగుడిట్టులనియె * కరార్ ! నీమా
టులునానోద్యమయెను
యిలలో నీగురునివంటి హేనుడుగలదే
- శ్లో॥ ఏమనియెదవా యెరుకల
భానుమ పెండ్లాడినాడు * జ్ఞానుమదయ్యున్
నీమములవిడచినా దతి
కామారుదగుచు తోస * కారయవగుచున్

గీ॥ అట్టి నీగుడ్వనెట్టుల * నమమతింతు ?
నాడు కైలాసమునకు నా * నవుచువాడ
నిద్రిమై లేని నీవునా * విష్ణుమనకు
రమ్ము ! గురువేల ? వేరని * భ్రమ్యుగమ్ము

గీ॥ అనినవిని శివునకు నాథ * దినియెనిట్లు
నభయమైనను నీచుడే * యైనగాని
గురువు నెవుడైన విడనాడ * గూడదనఘ
పరమగురునిందకంటె పా * పంబుగలదె ?

కం॥ ఆరడువచ్చిన నేమను
అరనితోనత్తు గాని * యెటుగాకున్నవ
భూతేకా ! జగదీశా !
నాథరమా ? నీతోరాగ * నయముగజెత్తమా

గీ॥ అనిన భూసుర వరప్రసాది * మునుగ్రహించి
దీనసంరక్షకుడుగ్రాన్న * దీకడందు
నతిదయాళాని ముకవిసం * మ్మర త్రికూటి
వానితోనిట్లునియెసం * బరమమెరయ

కం॥ మెచ్చితి నీగురుభక్తికి
మెచ్చితి నీశాంతమునకు * మేదినినిటుచెం
వెచ్చినశిష్యుడుగలదే ?
పాద్యుగ వికడమ్ముజేగ * నీగురువరునిన్

కం॥ అరవల్కిన కరకంఠుని
కనికరమునచాక్యములకు * గడుముడమాన గు
ర్వసునీలునగ నాథం ది
ట్టనవత్సా ! దత్తయవల * యతివనుకూడన్

కం॥ అనియెరుకులభాముడకు
అని చానితోనిట్లులనును * సరి ! కైలాసం

యనకరుగుడమా ? యననా

వనితామణిపల్కె విట్టు * వగలాపికడున్

౪౦౧ మారలిత్రదలుకాపిన

యేరావున కైకగాని యేవత్తుమమి

జ్ఞాతలగుర యటుగానిచో

నేరావున కైకగాని యేరామమమి

౪౦౨ కైలాసము గియిలాసము

లేలా ? యటునిప్పుడేక * నేలాభామా

లోలుడైన భువిమక్కన

కేలింగడునోలలాడి * క్రింగనుమా

౪౦౩ మీచారినిగొనికచ్చెడ

నూవనితా ! యనుచునేగి నొగిమామకడన్

భారమున భయమునొందుచు

సేవకునిచోలెనిచి యెచ్చెనుమతియై

౪౦౪ మామా కైలామనకు

మీ మానినిగోడ గూడి * మీమాకుర్రో

నేమముగ రమ్మనిక్కలు

ప్రేమను చూపించు మిదియె * పెద్దవు గనుకన్

౪౦౫ అవ వారెడు నల్లునివై

గినిసి యిట్లు అనును నీకు * కీలేయిటుమా

వనితను పెండ్లాడియు బా

నిని గొంపోగంగి దివికి * నే నొప్పునుమి

గీ॥ ఐన నొకమాట చెప్పెడ * నధిక శ్రద్ధ

వికము మాగూర్చి యొక్క వా * మానము తెచ్చి

యిచ్చి లేని మహా ప్రీతి * వచ్చి నిచ్చు

కలము నెరతంబు సంతోష * పులకు ముచ్చు

కం! ఆ మాటల నన్నియు విని

భూమినుర పుంకవుడు * మోదము నోడక

మామన తెంటక గొని గన

భామ కడప నోయి రావె * భామా యమచుక

గీ! భామ నోడను బావనో * మామ నోడ

మరివలితో నత్త నోడ కం * కరువి కడకు

జని నింది కంకరము లిడి * వికలముగను

మోడు వాహనముల నీయు * మా మహేశా

గీ! అనిన విని శంకరాండు వా * వానిము లీయ

మిగుల శంకించి యప్పుడు * మేదినీ ను

రువితో నిట్టన వాళాన * మెట్టు లిట్టు?

నిచ్చుటకు వీలు కాదని * నాచ్చి పలిక

గీ! అప్పుడు భూసుగ శిష్యుండు * వాలకించి

వామనిగో నీట్టు అనియ న శిష్యుల భక్తి

భగ్గ! కరకంఠ! పురవా! * పాలవేరె!

పరవా పురవా! దయాధీ! * భక్తహాస!

మమ్మా గొంపోవును న్యూ మాం * పాహి శరణు

01 వందనములు గంగాపతి

వందనములు పావనీశ * వందనము మారా!

వందనములు పునావరా

వందనములు నీకు భక్త * వందన! యభవా!

02 అని విచారించుచు బ్రాహ్మిం

చిన భక్తుని లాచి వాని * పరివారమునక

గని రమ్మని పల్లకిమీ

దను గూర్చుండింగ జెసి * రత్నయు నరిగక

నా కనుక

(సత్య)

గీ॥ పంచ సుఖానియగు మెక్క * గురుని వాచ
వివిధ గతుల నలనియొద్ద * విద్య నేర్చి
తనకు వానికి తనచారి * కిని మునింత
భారతి చెచ్చిన యతడుక * వ్యవహర దర

రా మ లిం గే శ శ త క ము. వెనుకటితరువా

గీ॥ మేటి పండితుల న * మీపంబునకుఁ జూచి

లో వెరుంగక పెంకి * కూత లాడి

తత్వవేదులతోడ * దగుచు సంభాషించి

మతిలేక జగచిక * మాటలాడి

యద్వైత శత్రుల * మధ్య నెట్టులా దూరి

పనికిరానివి కొన్ని * ప్రశ్న లడిగి

యిద్దరు విత్తుల * యొద్ద బ్రవేసించి

నిమిషంబు లోన వై * రము దగిల్చి

గీ॥ యెట్టి ఘనమైన మరి బుకా * యింపఁజూచ

చెప్పుదెబ్బల ముచ్చును * జేర్పరాదు । అ ।

గీ॥ ఒరుల భాగ్యముఁ జూచి * యోర్వలేకుండుట

యెందైన నీచుల * పొందు గనుట

చుట్ట పక్కలను * చులకనఁజేయుట

జ్ఞాతి వర్గముఁజూచి * రోతి బడుట

పర చేడియలఁగూడి * సరసోక్తు లాడుట

సాధు పెర్గముపై న * నవ్యా పడుట

పోగరెక్కి శవులతో * జగడంబు లాడుట

దివిజులతో పోగు * చెచ్చుకొనుట

రామలింగేశ శతకము,

- గీ॥ యశనమిన్నల ధనముల * కాన బడుట
చెడుట కివియన్ని దానిలు * ఇవనియందు | అ | ౧
- గీ॥ చేత్యకాంతిలఁచుడి * విహరించుటొక్కటి, పోగుగువ
రలతోడ * పొత్త యొకటి, యల్పునిజేరిమా * ప్లాడు
ట యొక్కటి, వెరినాలనోడ * వేగుటొకటి, మోటు
బాలుగజాల * ముద్దించుటొక్కటి, క్రొత్తమానవులతో
పొత్తదొకటి, నదితోడ దనరహ * న్యము జెప్పుటొక్క
టి, పరులతో ననవిజ్ఞ * పలుకుటొకటి,
- గీ॥ కూడదలకాధిపతి పెద్ద * కొడుకు కయిన
ముప్పు తప్పదు తప్పక * నెప్పుడయిన | అ | ౭

స్వాగతము.

[శ్రీయుత గన్నవరపు మాత్యవారాఘమూర్తిగారు.]

- గీ॥ ఆంధ్రనారీమణులకెల్ల * నాటకటలు | భరతమాతకు సా
భాగ్య * భాగ్యసీమ | వివిధ రసమాధుఃకి బాల * వెల్లి
యనంగ | నలరితివి “స్వాగతము” నీకు నాంధ్రీలక్ష్మి!
- గీ॥ నాటి యననూయ లేదను * లోటుబాటు | నాంధ్రీమ
హిళా సమాజులు * నందకుండ | వస్తుగుణ తత్వమునఁ
బేరువాసిఁగాంచియలరితివి స్వాగతమునీకునాంధ్రీలక్ష్మి!
- గీ॥ భావముననేమి వదళుద్ధి * చేవనేమి | గుణమునను నేమి
నిజకీర్తి * గొప్పనేమి | సాటిలోకంబులోనీటుఁ * గోటు
జూపి | యలరితివి “స్వాగతము” నీకు * నాంధ్రీలక్ష్మి!

శారద లేఖనము.

సాధాగ్యవతియగు కల్పలతకుః

నెచ్చెలి!

ప్రంధ సారీలోక మొక యమూల్య సోదర రత్నమును
గోల్పోయెనని నీవు వాసినమాట వాస్తవము. కీర్తి తేజులైన
శ్రీయుత కొమఱ్ఱాజు వెంకట లక్ష్మణరావు వంతులుగాను అచ్చగ
మాంబగారికేగాక నాంధ్రీ స్త్రీలెల్లరకును నాప్త సోదరుడును
అంధ్రీ స్త్రీల కాదునచేసిన యువకృతి ప్రత్యేకముగాజూపుటకు
సాధ్యము కావోయిన నపాగమని చెప్పకతప్పదు. శ్రీ లక్ష్మణుని
రాయ సోదరుని నహాయ ప్రోత్సాహముచే నచ్చమాంబగారి
వ్రాసిన యబలా నచ్చరిత్ర రత్నమాలయును నుద్గ్రంథ మాధుని
కాంధ్ర యువలీకృతి గంధములగ్గఁ గన్గ న్దాము నహించినది
పూర్వతః గంధములే మృగ్యములైన యాంధ్ర భాషలో
మహాపుంశుల జీవితములే యుద్దయింప న్న యాంధ్రభాషలో
తెలుగు సీమనావేగాక వివిధ ప్రాంతములందని నతీమనలు
నచ్చరిత్రములును క్రోడీకరించి వ్రాయుటంత కన్వసాధ్యమైన
దని! అట్టి అనితర సాధ్యముగు సుత్తమగంధమును శ్రీ లక్ష్మణుని
రాయ సోదరుని ఘనసాహాయ్యమువల్ల నె రచించి శ్రీ అచ్చగ
మాంబగారు మనకర్పింపగలిగిరి. ఆ యొక్క గ్రంథమును జదివిన
న జాలు. ఆ సోదరీసోదరులు మాతృదేశమునకు బేసిన సేవ
తేటతెల్లముగును.

అంతియేకాదు. శ్రీ లక్ష్మణరావుగారి సంపాదకత్వమున
న వెలువడి విజ్ఞానచంద్రికా గ్రంథమాలాగ్రంథములు స్త్రీల
య బాసతిమీరము నడచుట కెంతయో తోడ్పడినవి. ఆ గ్రంథ
మాలసంధి వెలువడిన రాసేనంయుక్త విమలాదేవి విజయనగర

కారదలీఖలు

సామ్రాజ్యమాది యుత్తమ వలలు స్త్రీలలో గంధచరనా
 లిలాషను పెంపొందించినవి. తేనెసోక నోయి తీయనగురీతి, లలి
 తశయ్యలవారు వ్రాసిన హిందూమహాయుగము మహాత్ముడి
 వయసు మహా యుగము మహారాష్ట్రచరిత్ర మూడి యా చారిత్ర
 గంధములు చేశచరిత్రమని నెట్టివో నరుగని మనకు చరిత్రవత
 మనముగం దలిసిందిని గలిగించినవి. మఱియు వారి గంధమాల
 ముందుండి వెలువడిన ప్రకృతిశాస్త్రములు, ఆరోగ్యశాస్త్రములు,
 గురువోపురుషుల జీవితములు. పంచభూతముల ప్రయోజనమును
 తెలియజేసినవి. ఆరోగ్యవిధుల నేర్పినవి. మహత్కరిహిసోపదేశ
 ములును జేసినవి. వేయేల స్త్రీల జ్ఞానాభివృద్ధికి సర్వవిధముల
 రహికోద్దేశించి వారి యాధిపత్యమున జులవలదిన విజ్ఞానచంద్రి
 తో సరివత్సరీక్షలు బ్రహ్మములు స్త్రీల యజ్ఞానమును
 సోకాప్పుట కత్యధికముగఁ దోడ్పడినవి. ఏటట తప్పిండ్ల జ
 ములును నీ పోటీపరీక్షలవలన శాస్త్ర చారిత్ర సాహిత్య జ్ఞా
 నముకలిగి చందోవ్యాకరణములయందు శాశలమేర్పడి వ్యాసర
 త్ననలందు విన్నానముగలిగి యనే కాంధ్రస్త్రీలు వినుషీమణు
 చ్చరీ. అనేకమంది వితంతువులీ పరీక్షలనూ నుత్తీర్ణులై యు పా
 దివ్యాయినీ శిక్షణమువడసి యుద్యోగములుజేసి ముఖజీవనము
 ప్రభయుచున్నారు. సభాధిపతులై వారిచ్చెడు యువనయనములు
 దనెడవ్రాము చక్కనివ్యాసములు ప్రతికలలో జదివి వారి
 ముజ్ఞానరసము నాస్వాదించి ఆంధ్రస్త్రీలెల్లరు విజ్ఞానులైరి.
 శ్రీ లక్ష్మణ రావుగారు స్త్రీలకుఁజేసిన వివ్యాచనము
 చానము ప్రత్యేకముగా స్త్రీలకొఱకు. వా రెట్టిసంస్థ నే
 గ్రంథచకపోయినను విజ్ఞానచంద్రికా గంధమండలిద్వారా వారు

ఆంధ్రలక్ష్మీ

వ్రాసిన వ్రాయించిన గ్రంథములవలనను జూపిన పరీక్షలవలనను పురుషులకన్న స్త్రీలే యెక్కువ లాభమునందిరి. దీనికి తాగణము లేకపోలేదు. ఫలనన పురుషులనేకులు యింగ్లీషు జ్ఞానముగలవారు. కాన వాణ్ణారాధివృద్ధి తద్భాషే సాధనము. స్త్రీలకన్ననో నాంధ్రీభాషకన్న మఱి సాధనములేదు. స్త్రీలలో వేయింటి కొక్క-అక్షయ నాంగ్లభాష పఠించుములేదు. కాన తేట తెలుగువ్రాసుబడిన విజ్ఞానచంద్రికా గ్రంథమాలాగ్రంథములు స్త్రీల యభివాంధికారమును బయించుటకే యెక్కువ తోడ్పడినవని చెప్పవలసి వచ్చినది.

కల్పలతా! ఇట్లుగ్రస్త్రీల కసారయుచక్రతి సల్పిన లక్ష్మణరావు పంతులుగారు నలుబదాడే డ్లయినఁ బూర్తిగ నిండకమునుచే కీర్తిశేషులగుట ఆంధ్రీస్త్రీల దురదృష్టమే గాదా! ఆమహాపురుషుఁడు మఱి పడేండ్లు జీవించియున్న నింక నెన్ని చాత్రగ్రంథములు యెన్ని శాస్త్రగ్రంథములు వ్రాసి యుండునోగదా. అక్కటా! అట్టి అదృష్టములేకన్న మాన తుట్టతుదకు వాగవ్రాయించున విజ్ఞాన న్యాయమండలి యాంధ్రసంపుటమైన బూర్తిగాకమున్న పృథ్వీపు కబళించె. ఎంత విషాదము! శ్రీలక్ష్మణరావుగారు బహు భాషావిదులు. మహా మేధావి. అతిశాంతమూర్తి. అట్టి సజ్జనశేఖరుఁడు సదీనయస్సున నన్నమించుట ఆంధ్రీదేశ దురదృష్టము! ఆంధ్రభాష దురదృష్టము! ఆంధ్రుల దురదృష్టము! నందియములేదు.

కల్పలతా! శ్రీలక్ష్మణరావుగారు జూలై నెల 12 వ తేది రాత్రి రెండుగంటలవేళ నాకస్మికముగ హృత్తులైరను దుర్వార్త నాంధ్రీచరిత్రకయందు జూడగన నిలువున నీరయిపోతిని.

అకటా ! ఆంధ్రజననీ ! యెంత దురదృష్ట వంతురాలవు. ఆంధ్ర
జాతీయ కళాశాలా ప్రతిష్ఠావక్త్రుడు కోవల్లె హనుమంతరాయ
పుత్రరత్నమును గోల్పోయి నిండ రెండేళ్లయినదోలేదో మరల
యిగా విజ్ఞాన మూర్తిని గోల్పోతివి. మరల కత్తుల్ని పుత్రరత్న
ము. 2 డయటరిది. యని విషాదముతోననుకొంటిని.

తదాది యా మహనీయుని స్మృతిపద్యానభులు నిత్య
ము చుచూటచే మనంబు మఱిమఱి యెగయుచున్నది, కాని
యేమి చేయవచ్చు? వినివిధాన మట్లున్నది. సుకృతీ గత యః
అను సూక్తి వ్యర్థమగునా?

ఇట్లు
చింతాస్వాంత
కారద

—*—
మహిళా సాభాగ్య వర్ధనీ నమామః.
పోలాకి-గంజాంజిల్లా)

ద్వితీయ వార్షికోత్సవము శ్రీమతి కల్పేవల్లి వెంకటరమణ
అమ్మగారి అధ్యక్షతను జయప్రదముగ జరుపబడెను. ముందుగా
దేశరాజ రామదాసు పంతులుగారిచే ప్రాయశచింత పద్యములు
సంభాన శీతాయమ్మగారు చదివి అధ్యక్షురాలి నెన్నుకొనిరి.
అధ్యక్షురాలు సంఘమునకు ఆశీర్వాదనలుగల పద్యములు మృ
దుమధుర శైలితో జదివిరి. వెంకటరమణమ్మగారు ఆంధ్రనలీ
తిలకములలో విద్యనభ్యసించుటలో మొనగిరినారు. వీరు కొంత
కాలము కాకినాడలో హిందూనుండిరి ప్రతికాధిపతులుగానుండి
రి. పిమ్మటవికాళుపట్నంబాలికాసౌనూలులో హాస్టల్ నూప

రింట్లాడెంటుగ నుండి ఇప్పుడు మన అంధ్రీస్థ్రీల అభివృద్ధికి
అంధ్రీలక్ష్యమును నొక విధమున నొకాన్నిరి. వీరీ యున్నవ
నందర్బమున నిచ్చిన అధ్యక్షకోపన్యాసము దేశాభ్యున్నతికొక
హితోపదేశము

ఈయుక్తివమునకు కలిగవట్టుచు నరసన్న చేట, శ్రీమా
ర్కము, శ్రీగాకుళము మున్నగు తావులనుండి సంఘాభిమానుల
గు సతీనికములు విచ్చేసిరి. అందు కలిగవట్టుచు వాస్తవ్యురా
లు క్రిమతి మొనరికట్టి కామేశ్వరమ్మగారు పరిభ్రష్టిసిగూర్చి
దేశాభిమానవృద్ధికి నిరాఘాటముగా నొక ముహూర్తకాల
ముపయోగించిరి. పిమ్మట శ్రీయుత దార్ల పూడి లక్ష్మీనారాయ
ణశర్మగారు చెప్పిన మంగళహారములు శ్రీమతి సువరావు లక్ష్మీ
నరసమ్మగారు అత్యద్భుతముగా పాడిరి తరువాత అధ్యక్షురా
లి వుచనంహార మాక్యములతో నభిముగించజేసిరి. ముందు రా
జోవు శ్రీతీయవాక్కికోత్సవమున ఆయుర్ద్యవమున శారీరభాగము
నకు వ్యాచమువాసి. నతిమనులలో 1, 2 తరగతులలో పరీక్ష
నందిరి నాలకు. పారితోషికములు నియ్యబడును.

ఈ సమాజము సీగముమున స్థాపించుటకు ముఖ్యకార
కులు శ్రీయుత దార్ల పూడి లక్ష్మీనారాయణ శర్మగారు. వీరే
ఈ స. వత్సరోత్సవమున కే తెంచి న వారల కెల్ల నా తిథ్య
మొసగిరి.

ఇటు

నూ! అప్పులనరసయ్య,

(వీరూపాలంబన-

❀ ప ద్వి ని . ❀

చెనవకుమీ చెడెదవు ,

పూర్వకాలమున మీ వారు శత్రువునకుఁ జిత్తుననగగము రాజధానియై యుండెను. బోధ్యములగు ప్రాకారములును, ఇత్యున్న శిములగు దేవాలయములును, రమ్యములగు మేడలును, మహావనములగు బూగోటలును, కూర్మగోరులగు రాజపుత్రులును గలిగి, యువగగము శత్రుదుర్భేద్యంబగురీతి మొక చదరపుకొండపై నిర్మింపబడెను. అకొండపొడవేయున్న యొకదేవత ఆ నగరమును గాపాడుచుండెనని వాడుకలదు

పదమూడవ శతాబ్దమున మీ వారు శత్రువునకు లక్ష్మణసింగు నొక బాలుడు రాజగుటంజేసి, కూతవి వినకొడియగు భీమసింగు సంగక్షిపదము రాజ్యరంగ్రమును నివహించుచుండెను. భీమసింగు నీంహళద్వీపరాజపుత్రులకయు, నవనూనరూపూతగ్గు వివాజితయు నగుపద్మినిం బెండ్లాడెను.

అప్పటికి ధీశ్రీవక్రవర్తియు. ఇథసుశమునును, బరమగుక్మర్థమును. పసియునగు ఎల్లాయుద్ధీనతి హుళంబుగ దవపబలను బాంసము జేయుచుండెడివాడు. భూలోకమున పద్మినితోలు సౌందర్యగరిలేదని కూర్మపుత్రులు చెప్పుకొనుచుండ నారేశముంతట వామకీర్తి వ్యాపించి యెట్టునో గొరకభాంజియును మన చక్రవర్తిక చెవిరి బడెను ఆమహాభాగము పద్మినిని సౌందర్యాతిశయములు వీనులవిందుగా వినినవాడట చే నుదవావేశు యామెను జేలానఁగోరి, మహావీరసమగూర్పుకొని చిత్తూరునగరమును ముడించి తన యభీష్టమును గాజానన తెలియఁజేసెను.

ఇట్లు పండ్రెండు సంవత్సరములు మాట్టడివేసెను. కాని, రాజపుత్రులు పద్మమును తనకోరికను నిరాకరించుట చేరినను, నగరపు రాతికోట దుర్భేద్యుట చేతను జక్రవర్తికపన్ను గడలన్నియు బూడిదలోఁబోసినవన్నీ రాయె అంతఁ జక్రవర్తిక తనహుటలచ్చటఁ బరికిరావని తెలిసికొని వింకమున పద్మిని తనకక్కరలేదనియు, వామెతను వినినంత జగన్మోహనాకారి ననగా కాదో యరుంగవచ్చుననియు పద్మినిచేరి హాస మొకయద్దములో

దనకుకాపిత తాను రాజపుత్రుని భావించక తనస్వజీవమునకు మరతక
నియు పానువాక్యంబులఁ జక్రవర్తికి వర్తమానమొనెను. అంతగానె పు
త్రులెట్లులనూ వాఁకోర్క నియ్యకొనిరి.

అంతవల్లాయుధ్ధీను పంతోమంతంగుడై స్వల్పపాతరజరిగ్గురుగై
చిత్తూరుకోటకుఁబది రాచనగరుఁ బ్రవేశించి యచటకోట నిలుపుటద్దమున ప
ద్మినీరూప ప్రియినిబయలు గాంచి కృతార్థుండయ్యె. చక్రవర్తికి తన యొ
టికి వచ్చినపుడు వానిని సాగనంపకపోవుటచుదిశునిమొంది భీమసింగు
కోటవిడచి చక్రవర్తితో వాని కిరిమునకు జనెను. చక్రవర్తిచే మన
భీమసింగుగారచట కారాగారబద్ధులుగ జేయబడిరి. అంత నలాయుధీను ప
ద్మిని తనకు కామక గా నీయనిది భీమసింగు నిశువబడదని తప్పుగాక రాజ
పుత్రుల కరుకబరచెను.

తోడనే రాజపుత్రులెల్లరును కర్తవ్యమును నిర్ణయించుటకు కొలువు
దీసి యంతమియో స్థిరపరచుకొని చక్రవర్తికి తనకోర్క నీడ్పడతేయ
మన్నామని వర్తమానమొందిరి.

(పద్మిని ప్రాణరక్షణముకన్న మానరక్షణమేవాధికముగానెంచుకొను
రాజపుత్ర (స్త్రీ) కయ్య రాజబంధువులుచేసినతీర్పు వీచమనియించక యాప
త్పముమున మానధంగముగావంద గాపాడునాయురమును వెలిగినిడుకొని
పోవుటకు సిద్ధమయ్యెను)

అంతట చిత్తూరుకోటలోనుండి యేడువందలవల్లకలు బయలుదేరెను.
వల్లకీకారుగురు బోయాయచొప్పున నుమారు నాలుగుకలమంది బోయ
లొండారధ్యులచే దిక్కులు పిక్కిటిలునటుల వానిని మోసుకొనిపోయి
చక్రవర్తికిరిరముడ కందిరి. వల్లకులను వెంబడించినప్పటి మేన
మామయను గోరాసింగు చక్రవర్తితో పద్మిని కడపారి తనధర్మము లాడ
గోరుచున్నదని చెప్పి గూతడటలులొక్కట కొప్పుకొనెను. అంత పద్మిని
యెక్కిరిచ్చినదప్పు యిది భీమసింగు కిరిములానికి గొంపోయి నివదిరి

ఆ పల్లకిలోనుండి కొందరు రాజపుత్రులు దిగి భీమసింగుబంధనములన్నియు దీసివైచి వానికై వారికోదెచ్చిన యశ్వముపై వధికోహింపజేసి యెటుల నో శత్రుకూటముండి తప్పించి యారనిని జిత్తునవగరమును చేరువట్టుగఁ జేసిరి. అసంగతి చక్రవర్తికొమరిని వానిని బట్టుకొనుటకు విచ్చుకత్తులతోడ నంపెను. కాని వాని ప్రయత్నములన్నియును నిష్ఫలములాయెను.

ఇంతలో మరాఠ్వాదీయుల కశ్యపు ముగ నేడువందల పల్లకిలనుండి యేడువందల భూరకిభాములుగ రాజపుత్రులు వెలువడి యాయాధ సా ణులై నిలచిరి. పల్లకులు మోసిన బోములందును భిక్షపాణులై యుద్ధసన్న ధులయిరి. చక్రవర్తికొమరిని యింతిపాటున న్ననరి ముగించి నిర్లక్ష్యముగ నుగమటఁజేసి తుంకలు భీమసింగునకుచేసిన క్రోధమునక, పరిభవమునకుఁ దగినట్లు కనిపీర్చుకొనిరి

అహ! భీమసింగును వంచింది పద్మిని చేపట్టవెంచిన ఆకాయదీను నకట్టిపరిభవముపంపుటిలైనో చూచితికదా! « చెరపగుము; చెడదా ననురీతి యిందుమూలమున స్పష్టమగుచున్నది. చక్రవర్తికొ భీమసింగుకన్న అన్ని విషయములందును బలవంతుడ ననుకొనియేకదా రజపుత్రులను వంచింప నెంచెనో కాని, పద్మనాభుడు ధర్మరత్నరులగు రజపుత్రులనుగావక పరమ పాతకుడగు నలాయదీనునికా జయమునొనగును? జయప జయములు వై చాధీనములను నానుడి కల్గగమగుచా?

ఈ కరిముఖువాచానంబుఁ దినఁ * గాఁ దన భూషణమైనసర్ప మే డైరఁ జను; దాని వణ్ముఖుని * లేజిలినకాజను; నిద్రరాండ్లకుఁ గరిపడచాయె; కంటి పెగఁ * జండ్రుఁడు కందఁగఁజొచ్చె; పార్వతి తుంగిము నిప్పు నాగుమని * తుండము నెండగకాఁదఁ దా హిరుఁడు విరిచుడై దివియె * హిలహలంబును గాని, దానిచే మురమురామి గాయుయ్యు * మర్త్యమునొందెను లింగయాత్రుడై.

—(0)—(0)—(0)—

శు! సారణా! మన రాజుగారి బాధలకు నహించి దేవతలు మీ
న్నకున్నారా?

సా! అబ్బో వారు మిన్నకుండరా? వెంటనే బ్రహ్మయొద్దకు ప
రుగెత్తి బాగుని బాధలకు తాళబాలకున్నా మనియు రక్షిం
పమనియు ప్రార్థించిగట అందుపై నలున శ్రీకృష్ణుని మ
నుమండగు అనిగద్ధుని మన బాగునికూతురగు నుషయొద్ద
ప్రవేశపెట్టమని యి, వారి నమాగమమువలన బాగునికిని
శ్రీకృష్ణుని నువిరోధమునంభవించుననియు బాగుకుశిక్షిం
పబకుననియుచేప్పినట. దేవతలూకుతంతోమున నఫలీకృత
మనోరథులయిరి. ఇప్పుడు అనిగద్ధుమనుషుడిచూచుందరి అం
తేపురిమున నామెతో కీడావిలోన విహార మొనరించు
చున్నాడు. ఈ రహస్యమన్యులకు దెలియకుండ నంతేపుర
దారిదాసజనులు కా పాడుచున్నాడు. ఇప్పుడు కొంపముని
గినది. ఉషగర్భవతియైనది. ఈ సంగతి రాజుగారికి దెలిసి
నచో నామెకు ప్రమాదము. తెలువనిచో మాకు ప్రమా
దము. ఇటుచూచిన నూయి, అటుజూచిన గోయి. అందు
నేమియుదోచక దాగటిలోని వెలంకాయపల్లె తల్లడిల్లు
చున్నాను. నాయదృష్టవశమున నీవగువడితివి. ఏమిచేయు
మనియెదవో దయచేసి తెలుపుము.

శు! సారణా! ఈవిషయములో నీవనుచున్నట్లుల నేమిచేసినను
ప్రమాదమున్నది గాని, పుష్పము వికసించిన పరియతము
దాగడుగనుక నీవు తెలువనిపోయినను రాజుగారికి తెలి
యక మానదు. ఆవెంటనే సీచాపుతప్పదు. తెలివినయె

డల రాజగారి పోరాముండువరకు నీకు పోరాధ్యయము లేదు. తలవడడే నాటికొక్క ధైర్యము లేదే అనుటచే చావుకప్పిన తప్పవచ్చును. గాన తక్షణమేరాజుగారిచెనిని చేయుటయే మంచికని నాయనా. ఆత్మబుద్ధి సుఖమందుగుగాన నీవును బాగుగ నాలోచించుకొనుము.

సా! బావా! ఆలోచించుకొనుట కేమికలదు? నీవు చెప్పినదంతయు సత్యము నేనువిన్నదియు సత్యమేనైనది. అంతఃపురమునకున్నవాడనికుద్ధుడేకాని వేరొకనుకాదు. ఆకందు కృష్ణపోరాడండుటచే నీ బాగానుకువకుఁ దీసిపోవువాఁడు కాదు. గాని, నిరాయుధుడై వెంటయుంటి కుండేలువలె నామెనొకరి జంతుకొని యున్నాడు. గాన, బాగునిచేఁ బట్టువడటము, నాసుగతినొంగి కృష్ణుండెత్తినచ్చుటయు బాగుని శిక్షించుటయు, నుమానీరుద్ధులవడిగాయంబొనర్చుటయుఁ దచ్చనఁ బట్టిమనోత్సాహనయమున నునయవ రాధమొలన్నియు మన్నింపఁబడుటయేగాక, బహుమానములగుండ నొనంగెవరు. ముందు మనకు (పాపియనది) లాభమేకాని, ఋష్టమేమియు నుండబోదనుట నిర్వివాద సిద్ధాంతమే (వస్తుతయిమాత్రము) బాగునికీ విషయము దెలుపనిచో చావుసీద్ధము కనుక, నీయుపదేశమును శిరసావహించి వెంటనే రాజగారి మొద్ద కేగి జరిగిననమాచార మంతయు విన్నవించి గన్నేహితముగనున్న చావుకప్పించుకొనెదను. గనుక సెలవిమ్ము; పోయివచ్చెదను.

(అని నిష్క్రమించును.)

ఉ పా ప రిణ య ము .

—చతుర్థాంకము.—

(రంగము - బాణాసుడుని మహలు.)

[బాణాసుడును, ముత్యము గుంభాండును మాటలాడుకొనుచుండగా సాగణుడు ప్రవేశించును.]

సా: దేవా! (వభవతఁనా! తమ యాజ్ఞాచుసారము కన్యాతః పురిలోని కొక ముగపులగునయినను జొరనీయక మేమతి జాగరూకతతో గాదికొని యుండఁగా నేమి మాయయో గాని, మనయుష్ గర్భవతియైనది. ఈవిషయమును తమ నన్నిధానమున మనవిచేయనిచో ప్రమాదమని విన్నవిం చుకొనినారము. తమ చిత్తానుసార మాజ్ఞ నొసంగఁ బ్రార్థించుచున్నారము.

|| తక న .

మహారాజా! మనవినివినుమా! ఓ మహారాజా! ||

మనయుషాచరితము హానిస్యమాయెచుమా.

|| మహా: ||

మంతనమున వేము! అతిపురము గాది! వింతవారల

నెపుడువిక్షింపఁగా లేదయ్యా.

|| మహా: ||

పోతుటిగనయిన! పోనీయు లోనిక! ఏ తెరగుననొక్కొ!

యింతి చూలాలయ్యె నయ్య.

|| మహా: ||

శివకుండిన మాకు! శివ చేసెవరని విప్పిచెప్పితిమి

నూ! తప్పేమియును లేదయ్యా.

|| మహా: ||

బాణు! (రోషభీషణాకారుడై) సారగా! నీవు వెంటనే నేనాధ్యక్షుని యొద్దకేగి కన్యాంతఃపురంబును గాలించివెదకి అచట దాగియున్న పురుషునిపట్టి కట్టితెమ్మని మా యాజ్ఞాఁ జెప్పిము. వానిందెచ్చవంకు మేమిచటనే యుంచుముగాన నతిత్వరితముగఁబొమ్ము. ముహూర్తికిదియే యాజ్ఞ.

[సారణుఁడు నిష్క్రమించును.]

కుంభా! అసురాధిపా! తమసేన విన్నమాశ్రమున నమిష్ఠసురాసురులును గడగడలాడుచుండు నీనమయమున నెవ్వకుమన కన్యాంతఃపురమునఁ బ్రవేశించుటకు సాహసింపఁగలఁడు? ఇదియంతయు నొక మాయవలెఁ గానవచ్చుచున్నది. ఆపురుషుఁడు నీకల్లుఁడు కాఁడగి యుండును. లేనిచో మనయువ వరించునా? మిరియునతఁడనమాన బలుఁడుగానోవు. లేనిచో నింతకాలము వెరసావంతయునులేక మనకన్యాంతఃపురమున నుండసాహించునా?

సారణు! [భయకంపితగాత్మఁడై ప్రవేశించి] మహాప్రభా! కొంపమునిగినది. దేవగవారియాజ్ఞను దెలిసినవెంటనే నేనాధిపతి కొంతపేనతో వెడలెను. ఆతండ్రితిపురికంటియుండు నాయుధా గారముకడ కేగునరకే నుకుమార శరీరుఁడగు నొక బాలుఁడచటి కావల్లివారింజుగిరి వలయు నాయుధంబుల గ్రహించి సింగపుంగొడమవలె లంఘించి మనవారిపైఁగికి ముసేనలనెల్ల చించి చెండాడిన మనవారెల్ల దైవ్యంబునొంది చేదరిగి నెరచివరచుచున్నాడు. దేవరి వారికిఁనంతఁ దెలుప నేలకే తెందితిని. తమ చిత్తము.

బాబు! కోపాద్విత చేతన్నుండై భీషణకరవాణము కేలంబూని
కుంబాండుఁడు వెంటరా కన్యాంతఃపురికేఁగును.

ఉష! నాథా! నేను మీగుల పొరపాటుగావించి మీకిట్టి పో
రాటము తెచ్చిపెట్టితిని. పార్వతీదేవి యజ్ఞానుసార
ము మన పరిణయమైఁది గాన నామెయే ముందువ
చ్చు నావదలకు కావుదలఁ గావించుననుకొంటిని. ఆ
మెయే నాతండ్రినిమందలించి మనవివాహము విధ్యు
క్తముగగావించుననుకొంటిని. ఆవిషయముననామెచూ
ష్టిభావము నహించినది. నాతండ్రియు యక్తాయక్త
ముల నించుకేనియు నాలోచింపక కోపియై మిమ్ము
రూపు మావనెంది విఫలప్రియత్నఁడై దండతాడిత
భుజంగంబువలె మండిపడుచు భీషణకరవాలంబు కేలం
దాల్చి యదే వచ్చుచున్నాడు. మీరును వానికి దీసి
పోవువాడుకారని యెరుంగుదును. గానీ మా జనకునిది
స్థానబలము. మీ రొంటికిగా నున్నాడు. మరియు నిపు
డే ఘోర యుద్ధమొనరించి యలసియున్నాడు. మీకు
జనుంబు సందేహాస్పదమని నాచిత్తం బుత్తలపాటు
నందుచున్నది. నేను తిరస్కరిణీవిద్యయు, సంతరిక్షగమ
నలబును నెరుంగుదును. గాన మన మొరులకంటఁ బడ
కుండ ద్వైతకాసగరంబునకుఁబోయి కార్యసాధనఁ గా
వించుకొనుటమేలని తోచుచున్నది.

అని! (ప్రియసీ! నీవాక్యములు యుక్తి యుక్తములే గాని
ప్రాణముల కాళించి వెన్నెచ్చిపాట చూర ధర్మ
ము కాదు.

రా! నాకేలన్ గరవాలమున్న విగమో * నాశ్చిరోజ్యము!
 పాకాని ప్రముఖులై ననుభయ * భాంతాత్ములై నభిశర
 డికాకై పూనెత్తఁ జేసెదను శ్రీ * కృష్ణుడు నన్నెచ్చర
 యోకాంతుండెఁగందికుండనిపుడే * చూపింతునాశౌర్యమున్

పాశేశ్వరీ! నీవు లోనీకనుగుము. నేను నీజకుని వరా
 క్రమంబెట్టినియోయిగురుకమాచెదను. (బాణునెమరొకనును)
 బా! వీడు మాచుటకు బాలుఁడుగాని యత్రునిద్యయం దాతే
 రిన వరాక్రమశాలినలఁ గానవచ్చుచున్నాడు. నేను వేయి
 చేతుతో నంపవెల్లి గురిపించఁ దనరెందు చేతులతోడనే
 మాయించు చున్నాడు. అమాఘములగు నాయుస్త్ర
 శస్త్రములన్నియు వీని యెడ న్యర్థములైనవి. దేవేంద్రాది
 దిక్పాలు రందరితో యుద్ధములు గావించితిని. నాయెదుట
 నెల్లరుఁ డల్లడిల్లి పరచువాగేగాని, నిలుచు వారు లేరని
 గిర్వింగించి. వీడు చ న్నెదుఁగొని నన్ను నొప్పించు
 చున్నాడు. మనుజు బాలకునకు వెరచి పరచు నాప్రభావ
 మంతయు మంట గలననా! ఏమిచేయుదును. ఇకనున్న
 దొక యుపాయమే (నాగాస్త్రమును వింట సంధించి)

గీ! సర్వశ్రీలుండు ననుగచ్ఛ * జనుకు డేని
 హరున కేనొక భక్తుండ * నగుదు నేని
 యాశరం బని యిద్ధుని * పాశగులయి
 బంధితుని జేసి నన్నుఁ గా * పాడు గాత

(అని విడుచును)

అనియిద్ధుఁడు నాగపాశములచే బంధింపఁ బడును.

బ్రహ్మపుర మహిళా సమాజము.

ఈ సమాజము సుమారు పదినావత్సరములకు పూర్వము స్థాపించఁ బడినది. ఇ య్యది మొట్టమొదట గవన్న మొట్ట చాలికా పాతకాలలో జరువఁబడు చుండును. సమాజ సభలు చుట్ట నక్రమముగా జరుపుకొనుటకు సంభవించు చుండు ప్రతిబంధకములను పరిశీలించి కీర్తి శేషులై, గౌరవనీయులగు మః రాగదే రాఘవరావువంశులుగారి ధర్మపత్నియగు చూడకుడు తమ్మగారు సుమారు మూడువేల చూష్యములవరకు వెచ్చించి పురస్త్రీల యువయోగార్థమై పట్టణమునకు మధ్యనీచనొక భవనము గట్టించియిచ్చి తమ సోదరీవాక్యమును, స్త్రీవిద్యార్థి మూసమును, ధర్మకార్యాచరణశీలమును, సహజోదార్థమును వెల్లడించిరి. ఈ భవనము డాక్టరు కమలాకళగారిచే తెనుఁజు బడి శుక్లపక్ష క్ష పాకరునివలె దినదినాభ్యుదయించుచు స్త్రీ విద్యాభ్యుదయకరములగు సుద్యమములఁ గావించుచు నా పతి ప్రతాపిరోమణి యశంబును దశదిశల వ్యాపింపఁ జేయుచుండెను. ఇటులనల్లా సముద్భుగాఁ బెంపఁబడుచుండు సమాజబాలికా దురదృష్టవశమున చూసుకుడుతమ్మగారికి పతివియోగ దుఃఖము ప్రాప్తించుటచే నామెతోగూడ సీసమాజబాలయుఁ గృశింపఁజొచ్చినది. ఇందుఁతోబాలు దీనికంగముగా శ్రీమతి విజయలక్ష్మమ్మగారిచే నొనఁగఁబడిన పుస్తకభాండాగారమును నొకమూలఁ బడినది. గాన నోబ్రహ్మపుర పురంధ్రీ రత్నములారా! మీలో సనేకులు విద్యావతులు, త్యాగశీలులు, సోదరీ భావ శ్రీయోధిలాషలు, సకలోద్యమాభిమాననీయులు, లక్ష్మీ పురికలును గలరు. అట్టి సోదరీమణులెల్లరు సమాజబాల నిలుల నాదరింపకపోవుట నయింపనిన్న సగుభాటుగాదా? ॥

మూతయు భారతమాత సద్ధరింపఁ గంకణముట్ట మీసీనమాజ
బాలనయిన నుద్ధరింపఁగడుగుడు. మనసమాజము అంధదేశ
సమాజములలో మిన్నయనిపించును. గడ్డిద్యయు, భగవద్భక్తి
యు తోటిసోదరీమణులకు నేర్పుడు. శ్రీవిద్యాభ్యుదయకరంబు
లును, పట్టణారోగ్యప్రదంబులునగు విషయములను చర్చించుడు

ఎవరియింద్లలోవాను చమవుకొనఁగూడదా యందురే
మో! అట్లుచుట ధర్మము కాదు. మనము నన్వజ్ఞులము కాము
గాన నొకగ్రంథము నవలోకించునపుడనేక సంధియంబులు పొ
డచునచ్చును. వానిని నివారించుకొనుటయే గ్రంథపకనాఫలిత
ము. మరియు మనజీవితముయొక్క యస్థిత్యమునుగూర్చియు
జీవితకాలములో మనమొనరింపవలసిన పనులంగూర్చియు మన
పూర్వపు నతీతిలకము లెందునలన సంతటి మహిమాన్వితలై
వాను గతించియు వాఁకీతికాని చిరస్థాయిగా నిలువఁగలిగిరో
మొదలగువిషయముల నన్వేష్యనహాయ్యమునఁ జర్చించుకొను
చు సత్వగణప్రధానులమై యాశ్మాభివృద్ధి సందవలయును.
అజ్ఞానాంధకారమునఁ బడియుండు సోదరీమణుల నుద్ధరించుట
కందర మొకచోఁగూడి 1వయత్నించి పరార్థపరులము గావల
యునుగాని, మనయింటఁగూర్చుండి స్వార్థపరులమగుట వ్యర్థ
జీవనమని నాయభిప్రాయము గాన వారమున కొకసారయిన
సమాజభవనము నలంకరించుటకు బ్రయత్నించుడు. మనము
సఫలీకృతప్రయత్నులమగునటుల పరమ దయా వతుండగు
పరమేశ్వరుఁ డనుగ్రహించుఁ గాత!

కాలచక్రము.

—(0)—(0)—(0)—

శ్రీయుత సాతుమహాతి ఈశ్వరప్రసాదరావుగారు

—(0)—(0)—(0)—

గీ॥ ధర్మసంస్థాపనావర * తలతుల్యున । పాండవేయాగ్రజాన
నం * భావ్యులెల్ల । నేల; చిరికిరి శాలియై * క్రాలుచుండు
కాలచక్రమునకు నెట్టి * గతులు గలిగె.

గీ॥ వేదములుమారె, గ్రీతుపుల్ల * పేరుతరిలె । ధర్మములుమూ
రె నియమిత * కర్మలడంగె । జ్ఞానమదిజారె నెజ్ఞాన * మూన
జేరె । కాలచక్రమునకు నెట్టి * గతులు గలిగె.

గీ॥ సత్యమేపోయె పాపమే * సత్యమాయె । కల్లపరిపూర్ణమా
యెదు * మృత్యుమనిన । సత్వగుణమాయె లోకమే * నమ
సిపోయె । కాలచక్రమునకు నెట్టి * గతులు గలిగె.

గీ॥ జాతియనుమాట పేగయ్యె * నీతి కోటి । కొకనికిన్ దూరమ
య్యెను * నొసరంగలుగు । ధర్మములటన్న యవితమ * దా
డిబట్టె । కాలచక్రమునకు నెట్టి * గతులు గలిగె.

గీ॥ వండితులమాట సభలోన * పన్ను తరగ
వరమశుడలు పూజ్యులై * వరలుచుండి
న్యాయమడవినిజేరె న * న్యాయమెసంగె
కాలచక్రమునకు నెట్టి * గతులు గలిగె.

—(0)—(0)—(0)—

పాఠాలు

నీలివార్తా పత్రిక :— కాగితములు చాకగా లభించు చుండెని యొక వార్తాపత్రిక నీలిరంగు కాగితములు నువమోగించుచున్నదట. అదియే కాబోలు నీలివార్తా పత్రిక.

ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తుత్తరగ్రాంత్- బృహదశాస్త్రికోత్సవసభ ఈనవత్సరము ఆక్టోబరు 11, 14 తేదీలలో తునిలో జరుపబడును. ఈసభకు మరాఠా రాష్ట్రముదేవర బహదూరువారు అధ్యక్షులు.

మైసూరులో నెలకొల్పబడిన శ్రీ నేనానదనమునకు తాఖిగా శిశుక్షేమరక్షక కేంద్రసభయొకటి యేర్పరుపబడినది. ఈశిశురక్షక కేంద్రసంఘము శిశుక్షేమమునయియును. నడవారి యూరోగ్యాబివృద్ధికి పాటుబడును. చెన్నపురిరాష్ట్ర గవర్నరు భార్య విల్లింగ్డన్ నతీసుగేగారు ఈసంఘము 8 తీదీనాడుదయము 4 గంటలకు ఈశిశురక్షకసంఘమును నందర్పించి. కార్యక్రమమును అచ్చోట జరుపుచుండు శ్రీల వుత్తానాము పీఠినందర్పణముచే నినుమడించినది.

కీర్తిశేషునియిన శాకమూరు లక్ష్మీ దేవమ్మ గారు పీఠిటీవల గుంటూరులో నల్లమ్మలెరి. ఈమె గుంటూరు రెండోవేటలో ఒకగొప్పసగ్రమును నిర్మించి. అపల్పుకు కృత్యవిద్యార్థులకు వసతిగా నాడుకొనబడుచున్నది. శ్రీయైనను శాలహృదయము గలవాని. ఎదిర్బాత్సము ప్రసంగింపము.

సచిత్రము!!

సచిత్రము!!

నేడే చందాదారులుగాఁ జేరుఁడు.

ఆంధ్రమున హాస్యగనపత్రికలులేని కొఱతమ దీర్చినదని
పండితులచేతను, పత్రికలచేతను కొనియాడఁబడినది.

నవ్యులతోఁట.

సాంఘిక నైతిక రాజకీయవ్యవహారములను హాస్యగన
మున విమర్శించుచు సచిత్రముగా ప్రతిబుధవారమును వెలు
వడుచున్నది చందాస్వీకృతము. పీ. పీ. ఖమ్మలుగాక నంవత్తె
చందా రు 2—8—1 మాత్రమే. శాంపితపత్రిక పూచితము.

వలయువారు,

నవ్యులతోఁట పత్రికాకార్యాలయము,

మచిలీపట్నం, (కృష్ణ)

—0—

సా హి తి .

నూతనసాహితీఫక్కిలను వెదజల్లుమాగపత్రిక. చక్కని
కథలను, సాగసయిన గీతములను, మంచిమంచికవులు, కర్తలు
వ్రాయుచుండురు. సాహితీ ప్రతిభాంధారమునందును భాషా
సేవకుని గృహమునందును ఉండదగిన పత్రిక. బెజవాడ శారదా
భాంధార ముద్రాలయమునందు వెలువడును.

వలయువారు—

సాహితీపత్రిక, బెజవాడ.

ది వ్యాపదము

వేలకొలది యోగ్యతా పత్రములు పొందిన

శిలాజత్రురసాయనము
ప్రతివారికిని ప్రాధాన్యమున మైనది

ఈ అతి ప్రేమమైన గోమాత్ర శిలాజతు (మోమ్యుయి)లో రయాటచేయ
వడును. వీరిని శిలాజతు లేహ్యమనినూడ చెప్పదురు. జీవించి యున్నందుల
కు ఈలోగి ఆలోగి యవక ఏలోగియైనను, ఎట్టి నిలోగియైనను దీని నుకసా
తప్పక త్రుచ్చుకొని తీరవలయును. పాతలోగముల కారదోలుటయే గాక
నూతనజాత్యముల రానిత్యక కాపాడును. శరీరపుష్టి, కుశ్రపుష్టి, ఇంద్రియ
పటుత్వము, అధిబలము, ముదితలోగ్యము అత్యద్భుతముగ కలుగజేయు
ను. ఇంతయే! జీవితాగ గృహస్థుల, కన్యావృత్తుల సహారము అన్ని
విధముల ఆలోగ్యమునను ఆప్యశిలుల్యమై యుండును. ఇంకీయూనుండుటను
వేలకొలది పత్రములు ఖర్చును ప్రఖ్యాతికరపెనవది. ప్రతిదినమును యోగ్యతా
పత్రకలును విశేషముగ ఆర్జయను వచ్చి చేరుచున్నవి పట్టణములు. పల్లెలో
ననుమూడ మాకు ఏజంట్లు కాకలేను. ఇప్పుడు కటలాసులు కొంపవారికి నుడి
తముగా పంపబడును.

శిలాజతు రసాయనము 20కు: జీర్ణా 15 కు 0.0.0

శ్రేష్ఠమైన శిలాజతు బజారు హెచ్చుకట్టు భరలను ఎట్టి వీరసాను
నము జీర్ణా ఖరీదుసూడను మారుచుండును.

అది కాదు

ఆయుర్వేద రత్న పండిత,

బి. శ్యామసుందరరావు బ్రదర్స్

ఆయుర్వేదావధాలయము, శరంపురం, (గంగాం)

క మ ల

ఇది గోల్డ్‌స్మిత్ అను ఆంగ్లేయకవిగారుచే వ్రాయబడిన హాస్య
 క్త, అను బాసననుసరించి ముద్దులుమాటగ గట్టుచుండు శైలిలో రసకంఠ
 మగు గీతపద్యములతో వ్రాయబడినది. ఇందుకోక రాజపుత్రిక తాళ మన
 సార ప్రేమించుకొనిన నాథుని ధనమహాంధకచే మొదట గనమనస్సును ను-
 క్చుకొని పరింపవంతుటయు, దివస గౌరవదశకి పక్కాల్తాపము నొంది బాస
 నే పరింప నరకొరకై యడవిలో నవ్వుకవ్వములుబడి మదను ప్రేమించుట
 యు, అదిని పరచెను. వెల రు 0-2-0

శ్రీ వరలక్ష్మీ శతకము.

ఇది లక్ష్మీధర్మల కర్ణాటకతో పయనముగ భక్తిరస ప్రధానముగ
 పద్యములచే గొప్ప నూతనశతకము. ఇందియకాక నిండు నీతి మత సంఘ
 విషయములగు పద్యములుమాడగలవు శైలిమృదుమధురము వెల రు 0-2-0

శ్రీ మహాలక్ష్మీ పూజపాటలు.

ఇందు క్రీమతి కశ్యపరై వెంటకమణిగూడిచే నవ్వుడప్పుడు రచి-
 యింపబడి ప్రచురింపబడిన పూజపాటలు మంగళ నారకులు, శ్రాద్ధికరించి
 ప్రకటింప బడినవి. వెల రు 0-1-0

ఏ కాంత సేవ కీర్తనలు.

ఇందు గౌరీశంకరల మొక్కయు శ్రీకృష్ణ గానముల మొక్కయు
 ప్రణయ కలహములు, తిరుపతి మొదలగు స్వామిమూలముందు ముగియు
 సేవావిశేషములు సంపాద రూపముగా రచియింపబడిన కీర్తనలు తదితర
 ప్రశస్తిపద్యము గలవు. వెల రు 0-1-0

కాంచనమాల.

ఇదియొక చక్కని నాటకము. ఇందు జోరంగలేలు త్రుక్కాయన
కాంచనమాలకును, మహాగాన్ధీవీరుడగు శివాజీని జరిగిన విచిత్రవివాహము,
జోరంగలేలు శివాజీలకు జరిగిన సంభాషణము, మహారాష్ట్ర మహమ్మదీయ
యుద్ధము. శివాజీ చెరనుండి రిప్పించుకొనట, మొదలగువంకములు. చాక్ర
మును గొనవలకు జరిగిన గాని విడుదలయ్యి పట్టినారు. వెల రు 0—8—0

మా ఆంధ్రప్రదేశ్ చందా దారులను, ఉత్తర భాందా గరములను
సగము వెలకు ప్రైగంధము లిచ్చును.

ఆంధ్రప్రదేశ్ కార్యాలయము, బరంపురము, గంజాంజిల్లా

ప్రకటన.

జీతముపై నగాని మంచికమీషను వద్దతిని
గాని ప్రతి జిల్లాయందును, చందాదారులను
గూర్చి ఆంధ్రప్రదేశ్ మానవశ్రమకు విశేష చ్యాపి,
యొనర్పగల నమ్మకమైనయేజిల్లు కావలెను వి
నిరములు వలయువారు వాసికనుగొన వలెను

మేకేజి,

ఆంధ్రప్రదేశ్ కార్యాలయము,

కలికావారిపేట బరంపురం. (గంజాంజిల్లా)

ఇది స్త్రీల యువయోగార్థము ప్రచురింపబడు
మానవత్రిక ఇందు పూర్వసాధ్యముల చరిత్రములు,
విద్యావతులై పేరు గాంచిన వీననారీముల చరిత్రము
లు, సుబోధకములగు చిన్ననవలలు, కథలు, నాటకము
లు, పాటలు మొదలగు స్త్రీలకు పయ్యక్తములగు పెక్కు
విషయములు ప్రకటించబడును అయ్యవి స్త్రీలవిద్యాని
నూనులగు వాఙ్మయములను, విమర్శనములను నన్నియును
వ్రాయబడుచుండును

చి ర దా క న రీ ము లు

పోషకులకు సంకరం	రు 10—0—0
నహాయులు	5—0—0
చందాదారులకు	2—0—0
విషవత్రి	0—0—0

ప్రకటన రేట్లు

నెలకు నిండుపుటకు రు 2-0-0 సంవత్సరమునకు 20-0-0
పంక్తి 18 0-2-0 ఆరుమాసములకు 11-0-0

క్రిమి కల్పవల్ల వెంకటరమణమ్మ

ప్రతిభాధిపతులు. హరివాహిని, బరంపుం (గజాంబల్లా)

[Faint, illegible handwritten signature or scribble]

19

త్రోబరు.

23

అది.....	●	7	14	21	28
సోమ.....	1	8	15	22	29
మంగళ...	2	9	16	23	30
బుధ.....	3	10.	17	○ పొర్నోహ	31
గురు.....	4	11	18	25	●
శుక్ర.....	5	12	19	26	●
శని.....	6	13	20 ఏకాదశి	27 అష్టమి	●